

Oikeustieteellisten tutkintojen kehittäminen
ja työmarkkinoiden tarpeet

YTT Jarkko Tirronen
Oikeustieteiden laitos
Itä-Suomen yliopisto
24.1.2013

Sisällys

1 Tutkimuksen tavoitteet, menetelmä ja tausta	3
2 Tutkimuksen toteuttaminen.....	6
2.1 Haastattelut.....	6
2.2 Kyselyn tulokset	8
3 Johtopäätökset	21
4 Lähteet	22

1 Tutkimuksen tavoitteet, menetelmä ja tausta

Tutkimushankkeessa selvitetään oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintojen rakenteen ja sisältöjen rakentamista erityisesti työmarkkinoiden tarpeiden ja työelämässä tarvittavan osaamisen näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää millaiseksi oikeustieteellisen alan koulutus ja vastavalmistuneiden osaaminen koetaan tällä hetkellä, mitä kehitystarpeita työelämän toimijat näkevät oikeustieteellisen alan koulutuksessa ja miten oikeustieteellinen osaaminen voi muuttua lähitulevaisuudessa.

Hankkeessa sovelletaan tulevaisuuden ennakkointimenetelmää, delfoi -menetelmää. Menetelmä perustuu asiantuntijalähtöisyydelle ja asiantuntijoiden kuulemiselle tutkimusprosessin eri vaiheissa. Menetelmän lähtökohtana on anonyymius ja kierroksellisuus. Menetelmän avulla jotain tiettyä teemaa koskevat väitteet tuodaan asiantuntijoiden keskustelun ja argumentoinnin kohteeksi useissa eri vaiheissa. Oikeustieteellisen koulutuksen kehittämistä koskevassa hankkeessa delfoi -kierroksia oli kaksi. Ensimmäisessä vaiheessa tutkija Jarkko Tirronen haastatteli kymmentä oikeustieteen alan asiantuntijaa loka-marraskuussa 2012. Haastatteluiden tavoitteena oli etsiä oikeustieteellisen koulutuksen kehittämistä koskevia keskeisiä teemoja. Haastatteluiden perusteella laadittiin kyselyn toisen vaiheen rakenne ja kysymykset. Toinen vaihe toteutettiin internet-kyselynä marras-joulukuussa 2012 ja se lähetettiin 164 juristin työmarkkinoiden ja oikeustieteellisen koulutuksen asiantuntijalle. Toisella kierroksella vastaajia pyydettiin vastaamaan tulevaisuusväitteisiin ja -kysymyksiin. Tutkimusmenetelmän avulla ei pyritä yleistettävyyteen, vaan tapaustutkimuksen tyypillisesti ennakoimaan ja arvioimaan oikeustieteellisten tutkintojen kehittämisen tavoitteita, keinoja ja sisältöjä. Keskeisessä asemassa ovat asiantuntijoiden näkemykset ja mielipiteet.

Oikeustieteellisen koulutuksen kehittämisessä alan toimijoilla, niin koulutuksen kuin työelämän toimijoilla, on keskeinen rooli. Moderni yliopisto ei ole irrallaan muusta yhteiskunnasta ja toimintaympäristön muutoksesta ja koulutuksen muutoksen ennakkointi on jatkuvaa ja aiempaa intensiivisempää. Toimintaympäristön muutoksista erityisen voimakkaita muutospaineita on seuraamassa esimerkiksi informaatio- ja viestintäteknologian nopeasta kehitymisestä. Samalla kun tiedonvälitys nopeutuu ja tiedon vastaanottaminen on aiempaa vähemmän riippuvainen paikasta ja ajasta, tieto vanhenee, monimutkaistuu, pilkkoutuu ja uusiutuu aiempaa nopeammin. Erityistä painetta on kohdistumassa koulutuksen sisältöihin, osaamisvaatimuksiin sekä opetusmenetelmiin.

Toisena keskeisenä toimintaympäristön yleisenä muutoksena voidaan pitää kansainvälistymistä, oikeustieteen näkökulmasta erityisesti ylikansallisen oikeuden vahvistumista ja toisaalta kansainvälisen sopimustoiminnan ja yhteistyön lisääntymistä. Oikeuden ylikansallistuminen tuo oikeustieteen koulutukseen vaatimuksen uusien oikeuslähteiden hallinnasta, kielitaidosta ja kulttuurien välisestä osaamisesta. Kun tämä yhdistetään yhteiskunnassa tapahtuvaan oikeudellistumiskehitykseen, oikeustieteellisen alan sisäiseen murrokseen ja liikejuridiikan korostumiseen sekä työelämässä tapahtuvaan erikoistumiseen on juridinen professio ja alan koulutuksen rakenteet, muodot ja sisällöt uudenlaisten muutoshaasteiden edessä. Oikeudellisen osaamisen ja ajattelukapasiteetin lisäksi juristin työssä korostuvat erityyppiset työelämävalmiudet, esimerkiksi myynnin ja markkinoinnin osaaminen, projektien ja ihmisten johtaminen sekä erilaiset vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Toisaalta oikeustieteellisen alan koulutus on riippuvainen myös oikeustieteellisen alan sisäisestä kehityksestä ja tieteenalalla tapahtuvista murroksista ja niiden vaikutuksista opetukseen (vrt. esim. Pihlajamäki & Lindblom-Ylänne 2001, 170). Kaijus Ervasti (2005) on tiivistänyt neljä oikeustieteen kehityksen keskeistä 2000-luvun alun trendiä: ”1) sääntelyn määrän kasvu ja oikeudellisen lähdemateriaalin

kansainvälistyminen, 2) oikeustieteen hajoaminen yhä useampiin oppisuuntiin, 3) siviilioikeudenkäyntien väheneminen ja vaihtoehtoisen konfliktinratkaisun lisääntyminen, sekä 4) oikeuden privatisoituminen (Ervasti 2005, 352).

Kansallisesta näkökulmasta käynnissä on erittäin voimakas kansallinen korkeakoulu- ja tiedepoliittinen *murrosvaihe*, joka nivoutuu eurooppalaiseen kehitykseen ja ns. korkeakoulujen modernisaatioon (esim. Maassen 2006) ja jolla on yhtymäkohdat tietointensiivisen ja verkostoituvan palveluyhteiskunnan kehitykseen. Murrosvaiheessa siirryttiin hyvinvointivaltion *virastoyliopistosta* uuteen *tutkimusintensiiviseen*, erikoistuneeseen, aidosti tulosohtjattuun ja kansainvälisesti suuntautuneeseen yliopistoon. Lähitulevaisuudessa on odotettavissa, että inhimillisen, kulttuurisen ja *sosiaalisen eli niin sanotun aineettoman pääoman* merkitys taloudellisen toiminnan ja kilpailukyvyn osana vahvistuu. Yliopistoilla on tässä keskeinen rooli. Tässä painottuu monet tekijät, esimerkiksi osaamis- ja koulutustarpeiden *ennakointi ja strategiset valmiudet*, sekä operatiivinen sensitiivisyys. Tähän sisältyy keskeisesti myös korkeakoulujen vahvistuva profilaatio ja erikoistuminen, työelämän osaamistarpeiden tunnistaminen sekä osaamisen muutos (esim. OKM 2012; VN 2011; ks. myös OMKM 2003). Yhteiskunta- ja työelämälähtöisyyden toteuttamismuodot ovat monimuotoiset ja ne integroituvat opetusmenetelmistä, yleisiin työelämätaitoihin, yliopiston ja työelämän yhteistyömuotoihin ja koulutuksen sisältöihin. Taustalla ovat toimintaympäristön nopea ja intensiivinen muutos, erityisesti työelämän muutos, digitalisaatio ja erikoistuminen sekä korkeakoulupolitiikan painopisteet, erityisesti yliopistojen profiloitumisen ja yhteiskuntarelevanssin edistäminen.

Oikeustieteellisen alan koulutusfilosofiasta ja koulutuksen kehittämisestä on keskusteltu kansallisesti pitkään. Oikeustieteellisen koulutuksen kehittämisen kolme keskeistä kansallista keskusteluteemaa voidaan tiivistää laaja-alaisen oikeudellisen osaamisen (yleistutkinto) ja erikoistumisen väliseen kehitysjännitteeseen, opetusmenetelmien ja oppimistapojen kehittämiseen sekä yleisten työelämätaitojen merkitykseen, muotoihin ja asemaan osana oikeustieteen alan koulutusta (esim. Demla 2012; Huomo-Kettunen 2012; HY 2012; Niemivuo 2012; Mähönen & Tapani 2012; Määttä 2012). Asianajajaliitto julkaisi vuonna 2012 asianajajatutkimuksen, jonka yksi johtopäätöksistä oli, että asianajajakunnan määrä tulee kasvamaan jatkossa erityisesti pääkaupunkiseudulla ja liikejuridiikan toimialalla. Samaan aikaan perinteisen juridiikan työtehtävien osuus näyttäisi vähentyvän. (Laukkanen & Järvenpää 2012.)

On väitetty, että mannereurooppalainen oikeustieteellinen opetus ei ole menetelmällisesti muuttunut sen historiansa aikana kovinkaan merkittävästi. Oikeustieteellisen koulutuksen perusajatus on pysynyt pitkään samankaltaisena: ”ei ole riittänyt, että laki on ymmärretty, se on myös pitänyt osata ulkoa” (Pihlajamäki & Lindblom-Yläne 2001, 182). Oikeustieteellisen alan koulutuksen perinteisenä lähtökohtana on pidetty eri oikeudenalojen laaja-alaista ja varsin yksityiskohtaista opiskelua, joka antaa valmiudet toimia juristin työssä eri työnantajilla ja oikeudenaloilla. Oikeustiede halutaan pitää ”käytännönläheisenä” (Nieminen 2006, 419). Perinteisessä traditiossa korostetaan ”oikeudellisen normiaineksen omaksumista” ja oikeusjärjestyksen keskeisen sisällön hallintaa (Niemi 2001, 570) ja opetus on oppiainekeskeistä. Opetusmenetelminä on käytetty luento-opetusta, oppimismuotona ulkoalukua ja suoritusmuotona kirjatenttejä. (Pihlajamäki & Lindblom-Yläne 2001, 170.)

Erikoistuminen oikeudenaloille tapahtuu pääasiassa työelämässä. Perustava jakolinja onkin kulkenut kahden ajattelutavan välillä, yhtäältä juristikoulutuksen valtavirta-ajattelua on leimannut sitoutuminen yleistutkintoon (tuomari-, asianajo- ja hallintojuristikeskeisyys) ja eri oikeudenalojen laaja-alaiseen opiskeluun, mutta toisaalta on painotettu, että oikeustieteen koulutuksessa olisi huomioitava tarkemmin yhteiskunnan ja työelämän muutos, työn erikois-

tuminen ja oikeudellisten ongelmien monimutkaistuminen (esim. Nieminen 2006; Ervasti 2011a, 2011b). Esimerkiksi vuoden 2012 asianajajatutkimuksessa 87 prosenttia vastanneista koki tuomareiden erikoistumisen erittäin tärkeäksi tai tärkeäksi (Laukkanen & Järvenpää 2012).

Muuttuvassa työelämässä perinteinen käsitys juristin ammattiosaamisesta ei enää välttämättä ole riittävä. Monimutkaiset ongelmat eivät ole oppiainesidonnaisia, ulkoa oppimisen merkitys on vähenemässä ja oikeuslähteiden käyttö on monimuotoista. Juristin työ edellyttää lisäksi ryhmätyöskentelytaitoja, viestinnällisiä valmiuksia suulliseen ja kirjalliseen esiintymiseen, kriittisiä valmiuksia sekä argumentaatio-osaamista. Edelleen perinteinen käsitys oikeustieteen opetusmenetelmistä ei välttämättä ole paras keinoa edistää juristin asiantuntijuuden kehittymistä, vaan massaluentojen ja kirjatenttien ohella tarvitaan esimerkiksi pienryhmäopetusta, oikeustapausharjoituksia ja aktivoivaa ongelmalähtöistä opetusta. (Pihlajamäki & Lindblom-Ylänne 2001.)

Kysymys oikeuden yleistieteiden (esim. etiikan, oikeushistorian, oikeusteorian, oikeussosiologian tai oikeustaloustieteen) asemasta on myös keskeinen osa oikeustieteen opetuksen kehittämistä käytävää keskustelua. Mikä on niiden merkitys ja asema osana oikeustieteellistä koulutusta ja tutkintorakennetta, ovatko ne osa oikeustieteen ydinaluetta ja tulisiko ne integroida osaksi oikeudenalojen opetukseen vai pitää ne erillään yleissivistävinä opintokokonaisuuksina (vrt. esim. Ervasti 2001b; ks. myös Kekkonen 1996). Oikeuden yleistieteiden merkitys liittyy opiskelijan oikeudellisen ajattelun kehittymiseen, eräänlaisen kykyyn oikeudelliseen mielikuvitukseen¹, taitoon asettaa oikeudelliset ilmiöt tiettyyn yhteiskunnalliseen kontekstiin ja arvioida oikeudellisiin ilmiöihin kytkeytyviä poliittisia, taloudellisia ja filosofisia näkökulmia. Ylipäätään kysymys juristin kyvystä oikeudellisen ajatteluun on keskeistä.

Rakenteellisen haasteen ohella oikeustieteelliselle koulutukselle on ollut luonteenomaista juridinen professio ja siihen sisältyvät käytänteet. Oikeustiedettä on pidetty konservatiivisena tieteenalana ja alan sisäinen, menetelmällinen, rakenteellinen ja opetusmuotojen uusiutuminen ei tapahdu kovin ketterästi. Tämä on tyypillistä professiokeskeiselle asiantuntija-alalle, mutta myös asiantuntijaorganisaatioille, kuten yliopistolle (esim. Tirronen 2010). Perinteisessä oikeustieteellisessä alan traditiossa on painotettu kirjatenttejä ja oppimista lukemisen avulla. Yksityiskohtainen normi- ja säädösopiskelu ei kuitenkaan aina tue työelämän tarpeita palvelevan osaamisen kehittymistä. Oikeustieteen opiskelijoiden kritiikki on kohdistunut opetuksen laatuun (esim. Ervasti 2011a, Haarala-Muhonen 2007) ja erityisesti siihen, että opetus tarjoaa vähän välineitä opiskelijan ammatillisen osaamisen kehittymiseen, erityisesti esiintymiseen ja vuorovaikutukseen liittyvien valmiuksien näkökulmasta (Nieminen 2006).

Yleisemmin yliopistokoulutuksen kehittämisessä on korostettu koulutuksen sisäistä erikoistumista ja koulutuksen työelämärelevanssia. Profilaation ja työelämärelevanssin toteuttamisen muotoja on monia, mutta perusratkaisuna eri tieteenaloilla on käytetty yleensä kandidaattivaiheessa tapahtuvaa laaja-alaista opiskelua ja maisterivaiheen erikoistumista jollekin teema-, osaamis- tai oppialalle. Toisena vaihtoehtona voidaan hyödyntää kokonaisvaltaista rakennemallia, jossa tutkinto muodostuu toisiinsa limittyneistä oppiaineista ja osa-alueista, joita sidotaan yhteen läpi tutkinnon jatkuvien ydinasioiden avulla. Esimerkiksi Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa toteutettava oikeusnotaaritutkinnon uudistaminen perustuu ns. säie-malliin, jossa oikeudenalakeskeisyyttä ollaan jossain määrin korvaamassa

¹ Tämän termin taustalla on yhdysvaltalaisen sosiologin C. Wright Millsin käsite sosiologinen mielikuvitus (Mills 1959).

teema- tai osaamisaluelähtöisyydellä. Malli näyttäisi soveltuvan esimerkiksi oikeudellisten ongelmien monimutkaistumiseen tai työelämässä tarvittavan osaamisen kehitykseen. Tavoitteena on oikeudellisen ajattelun kehittäminen, eri oikeudenalojen välisten riippuvuussuhteiden ymmärtäminen sekä opiskelijakeskeisyyden lisääminen. Tämä liittyy yleisemmin kysymykseen oikeustieteen samanaikaisesta arvioinnista monista eri näkökulmista. Oppiainerajat ylittävä toimintamalli ja oppiaineiden yhteinen opetus on yksi keino edistää oikeudenalojen keskinäisriippuvuuden ja oikeudellisen kokonaisajattelun kehittymistä. Vahvasti oppiaine- tai asiantuntijakeskeisessä toimintakulttuurissa tämä voi olla haasteellista.

Oikeudellisen ajattelun kehittämisen lisäksi yliopiston työelämäkeskeisyyden korostuminen näkyy ns. yleisissä työelämävalmiuksissa. Yleiset työelämävalmiudet ovat ammatillista osaamista täydentäviä kompetenssin muotoja, esimerkiksi yhteistyö- tai vuorovaikutustaitoja, prosessien johtamisosaamista tai markkinointitaitoja, joiden hallinta on edellytys työelämässä toimimisen näkökulmasta. Esimerkiksi argumentaatiotaidot ja viestintävalmiudet ovat tärkeitä työelämälähtöisiä valmiuksia (esim. Niemi 2001).

Toimintaympäristössä viime aikoina tapahtuneet muutokset asettavat haasteita oikeustieteen sisäiselle kehitykselle, sen opetusmenetelmille ja suhtautumiselle oikeustieteen ja yhteiskunnan suhteeseen. Viime aikoina oikeustieteen alan opetukseen on Suomessa kiinnitettykin enenevästi huomioita ja kehittämispanostusta (esim. Pihlajamäki & Lindblom-Ylänne 2001). Seuraavassa kuvataan oikeustieteen alan kehittämistä tukevan työelämälähtöisen delfoi - tutkimushankkeen toteuttaminen ja tulokset.

2 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus toteutettiin kahdessa osavaiheessa loka-joulukuussa 2012. Lokakuussa valmisteltiin haastattelurunko ja osakysymykset (liite 1), jotka toimivat perustana ensimmäisen vaiheen asiantuntijahaastatteluille (10 kpl). Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja ne olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Haastatteluista tehtiin muistiinpanot, mutta niitä ei nauhoitettu. Haastatteluiden tavoitteena oli tunnistaa oikeustieteen alan koulutuksen kehittämisen keskeiset kehittämiskohteet työelämän tarpeiden näkökulmasta. Nämä ja muu kirjallinen taustaineisto (esim. oikeustieteen tutkimusartikkelit) toimivat perustana toisen vaiheen kysymyksille ja väitteille. Haastateltavien valinnan toteutti Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen oikeustieteellisen alan koulutuksen valmisteluryhmä. Valinnassa otettiin huomioon oikeustieteellisen alan työmarkkinarakenne ja juristien sijoittuminen työelämään sektoraalisesti ja alueellisesti sekä haastateltavien sukupuoli. Haastateltavista 8 oli Helsingissä, 1 Joensuussa ja 1 Kuopiossa.

2.1 Haastattelut

Haastatellut henkilöt edustivat kattavasti oikeustieteellisen alan keskeisiä työmarkkinoita: tuomioistuinalaitosta, yritysjuridiikkaan keskittyntä asianajotoimistoa, suuryritystä, järjestösektoria, valtiosektoria, kuntasektoria sekä pankki- ja finanssialaa.

Haastatteluissa keskityttiin neljään teemaan:

1. Oikeustieteellinen koulutus työmarkkinoiden ja työelämän näkökulmasta
2. Valmistuneiden osaaminen ja osaamistarpeet
3. Oikeustieteellisten tutkintojen rakenne ja painotukset
4. Opetusmenetelmät, opetuksen laatu ja vuorovaikutus

Seuraavana tiivistän haastatteluista esiin nousseet keskeiset seikat. Oikeustieteellisen koulutuksen kehittämisen jakolinjaksi nousi odotetusti yleistutkinto. Yleistutkinnolla on vahva asema juristien identiteetin muodostumisessa. Yleistutkinnon kehittämisen vaihtoehtoista haastateltavat kannattivat klassista yleistutkintoa, modernisoitua painopisteisiin keskittyvää yleistutkintoa ja yleistutkintoa oikeusnotaarivaiheessa ja tämän jälkeen tapahtuvaa erikoistumiseen tähtäävää maisterivaiheen koulutusta. Oikeudellisen ympäristön jatkuva muutos asettaa haasteita oikeustieteelliselle koulutukselle, erityisesti korostuu oikeudenalojen ja oppiaineiden yhteensulautuminen ja oikeudellisten kysymysten monitulkintaisuus ja niiden tarkasteleminen useista oikeudellisista näkökulmista. Opiskelijalta edellytetään kokonaisvaltaisuutta ja kykyä arvioida ja tarkastella oikeudellisia kysymyksiä eri näkökulmista. Käytännön työelämässä oikeudenalat limittyvät toisiinsa ja oikeudenalojen kysymyksiä tarkastellaan samanaikaisesti useista näkökulmista. Tämä voi olla oppiainekeskeisyyden näkökulmasta ongelma.

Oikeustieteen opetuksen kehittämiseksi esitettiin erilaisia vaihtoehtoja. Oppiaineiden välisellä yhteistyöllä, yhteisillä kursseilla ja luennoilla on mahdollista edistää opiskelijan asiantuntijuuden kehittämistä ja havainnoida paremmin oikeudenalat ylittäviä monimutkaisia oikeudellisia ongelmia. Toisaalta oikeustieteellisen tutkinnon yhtenäisyyttä voitaisiin lisätä myös opintoja yhteen sitovilla teemoilla, jotka toistuisivat eri opintojaksoilla ja olisivat oikeudellisen ajattelun kehityksen punainen lanka.

Yleistieteiden asema osana juristin osaamista koettiin keskeiseksi. Niiden merkitys liittyy erityisesti oikeudellisen ajattelun kehittymiseen ja oikeudellisten kokonaisuuksien hahmottamiseen. Tätä voidaan pitää juridisena yleissivistyksenä. Yleistieteet ovat oikeustieteilijän selkäranka, johon kiinnittyy laaja-alainen oikeudenalojen osaaminen, oikeustieteellinen ajattelu ja työelämävalmiudet. Yleistieteet pitävät oikeustieteilijän pystyssä ja ryhdissä. Oikeudellinen ajattelu ja looginen päättely sekä ongelmien tunnistaminen ja perusteltu ratkaiseminen ovat oikeustieteilijän keskeinen osaamisalue. Koulutuksessa on tärkeää korostaa menetelmiä, jotka tukevat opiskelijan oikeudellisen ajattelutavan kehittymistä, esimerkiksi oikeustapausharjoituksia. Näitä tukevat erityyppiset ryhmätyötä ja vuorovaikutusta kehittävät harjoitukset, esimerkiksi oikeussaliharjoitukset tai aktivoivat luennot.

Oikeustieteellisen koulutuksen perushaaste oppimisen ja oikeudellisen osaamisen kehittämisen näkökulmasta on se, millaisia opetus- ja oppimismenetelmiä opetuksessa sovelletaan. Historiallisesti tarkasteltuna oikeustiede on ollut konservatiivinen ja sen sisäinen uudistuminen on ollut varsin vähäistä. Oikeustieteen perinteinen opetusmetodi on ollut luento-opetus, oppimistapa ulkoalukeminen ja suoritusmuoto kirjallinen tentti. Työelämän ja työelämässä edellytettävän osaamisen näkökulmasta näyttää, että opetuksen, oppimisen ja suorittamisen muotojen tulisi monipuolistua. Opetusmuotojen monipuolistumisen voi toteuttaa esimerkiksi pienryhmissä tai seminaareissa tapahtuvana opetuksena. Oppimismuotoina voi käyttää käytännönläheisiä oikeustapa- tai lainsäädäntöharjoituksia, sopimusharjoituksia ja suoritusmuotoina klassista disputaatiota tai suullista tenttiä. Ylipäätään tärkeää on ongelmalähtöisen oppimisfilosofian läheinen integraatio opetukseen. Silloin korostetaan opiskelijan roolia oppi-

misprosessissa, suorituskeskeisyyden sijaan oppimiskeskeisyyttä, opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta sekä ryhmätyötaitojen kehittymistä.

Valta-osa valmistuneista juristeista sijoittuu yliopiston ulkopuoliseen työelämään monille eri sektoreille. Juristin työ modernissa työelämässä edellyttää myös sellaisten taitojen hallintaa, joita ei perinteisesti ole korostettu yliopistokoulutuksessa. Niin sanottujen yleisten työelämävalmiuksien rooli osana yliopistokoulusta koettiin tärkeäksi. Niiden oppiminen voidaan toteuttaa joko erillisesti tai integroituna opetukseen. Moderneihin opetus-, oppimis- ja suoritusten menetelmiin ja yleisemmin ongelmalähtöiseen oppimiseen kuuluu jo itsessään työelämässä edellytettävien valmiuksien harjoittelu, kuten ryhmätyötaidot (esim. oikeustapaharjoitukset tai lainsäädäntöharjoitukset) tai suullinen ja kirjallinen viestintä (esim. oikeustapaharjoitukset, disputaatiot tai suulliset tentit).

2.2 Kyselyn tulokset

Delfoi -tutkimuksen toinen vaihe käynnistyi heti asiantuntijahaastatteluiden jälkeen marraskuun lopulla. Kysely toteutettiin internet -kyselynä ja vastausaika oli 30.11.2012–10.12.2012. Kyselyn tulokset analysoitiin ja raportoitiin joulukuussa 2012.

Kysely suunnattiin 164 juristille, joiden valinnan suorittivat yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen oikeustieteellisen koulutuksen valmisteluryhmä ja laitoksen oppiaineet. Valinnassa huomioitiin juristien työmarkkinoiden alueelliset painotukset, sukupuoli ja sijoittuminen eri sektoreille (lakimiesliiton jäsentietojen perusteella). Kysymyslomake on liitteenä 1. Määräpäivään mennessä kyselyyn vastasi 55 juristia.

Kyselyn 13 kysymystä ja väitettä jakaantuivat kolmen teeman alle, jotka ovat:

1. Tutkintorakenne (5 kysymystä)
2. Työelämävalmiudet (3 kysymystä)
3. Oikeudellinen ajattelu ja osaaminen (5 kysymystä)

Tutkintorakenne – yleistutkinnon kannatus vahvaa

Enemmistö vastaajista näki, että oikeustieteellisten tutkintojen (ON/OTM) tulee olla myös vuonna 2020 laaja-alaisia yleistutkintoja, jotka kattavat eri oikeudenalojen opiskelun. Yleistutkinnon käsitteeseen ja sen sisältöön suhtauduttiin kuitenkin monin eri tavoin. Yleistutkintoa pidettiin erottamattomana osa-alueena laaja-alaisen oikeudellisen sivistyksen, osaamis-pohjan ja oikeudellisen ajattelutavan kehittymisessä. Yleisesti arvioituna oikeustieteellisten tutkintojen tulisi sisältää eri oikeudenalojen opiskelua. Yksi vastaajista tiivisti tämän seuraavasti: ”Kaikkia oikeustieteen aloja tulee opiskeluaikana opiskella, jatkossa voi sitten erikois-tua!”.

Se millä tavalla opiskelu toteutetaan ja mitä opetusmenetelmiä sovelletaan, on olennaista oikeudellisen ajattelutavan kehittymisessä. Tässä suhteessa esimerkiksi yksityiskohtiin menevää normi- ja säädöskeskeistä opiskelua voitaisiin vähentää. Erityisenä vaarana on, että yleistutkinto jää oikeudenalojen yksityiskohtien pänttäämiseksi ja opittu tieto unohtuu ja vanhenee nopeasti. Yleistutkinnosta ajatuksena ei kuitenkaan ole syytä irrottautua. Yleistutkinnon olemassaoloa tukee se, että vaikka työelämässä edellytetään erikoisosaamista joltain tietyltä oi-

keudenalalta, ovat oikeudelliset ongelmat monimutkaisia ja eri oikeudenalat limittyvät toisiinsa. Moderni yleistutkinto ikään kuin kutoo yhteen oikeudenalojen opiskelun ja siinä korostetaan oikeudenalojen limittyneisyyttä ja oikeudellisten ongelmien monimutkaisuutta. Yksi vastaaja tiivistä tämän siten, että

”yleistutkintomalli on erittäin tärkeä juridisen kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta. Liian kapea-alaiset juristit eivät näe metsää puilta. Kysymys on myös juridisesta ammatti-identiteetistä, joka heikkenee, jos juristit eivät ymmärrä toistensa toiminnasta mitään.”

Oikeudellisen erikoisalan osaaminen edellyttää sekin laaja-alaista oikeudellista osaamista, ongelmanratkaisukykyä sekä kykyä oikeudellisen ajatteluun ja argumentointiin. Juridisen kokonaisuuden hahmottamisessa yleistutkinto on tärkeässä roolissa. On nähtävissä, että perinteinen oikeudenalakeskeinen opetus on muuttumassa ongelmakeskeiseksi koulutukseksi, jota jäsennetään läpi tutkintojen rytmittävien kokonaisuuksien varaan (esim. Helsingin yliopiston säikeet). Tämä on yksi yleistutkintomallin kehittämismuoto.

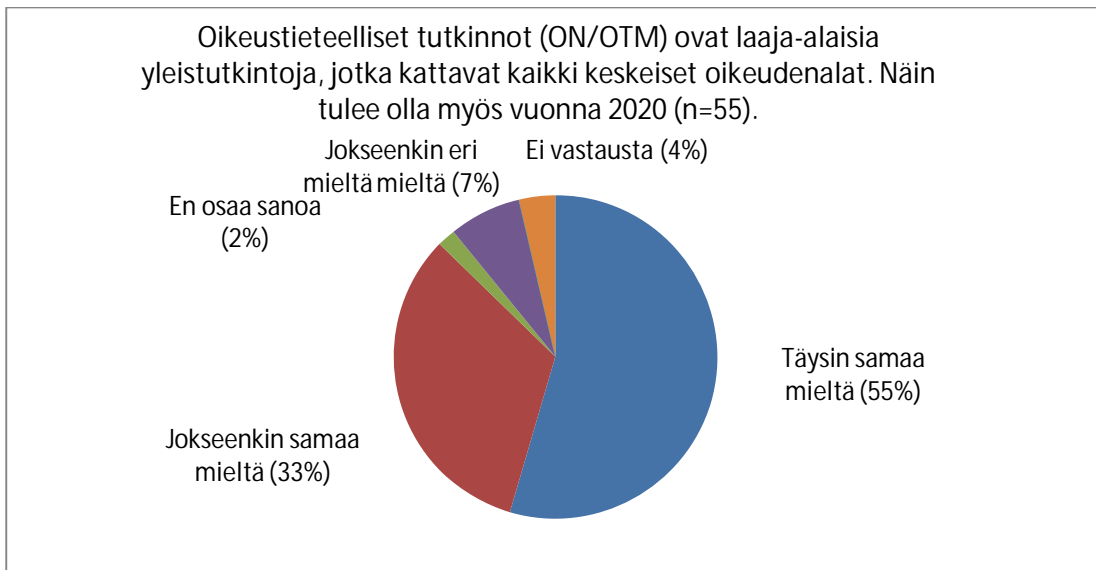
Yleistutkintoa voidaan lähestyä myös työmarkkinarelevanssin näkökulmasta; laaja-alainen tutkinto antaa mahdollisuuden yksilön työmarkkinavalinnoille, se ei sulje pois mahdollisuutta työllistyä erilaisiin työtehtäviin tai heikkennä juristin työllistymistä. Koko yleistutkinnon käsitteen on nykyisin jokseenkin epäselvä. Eräs vastaajista tiivistä tämän:

”Mitä lopulta tarkoittaa laaja-alainen yleistutkinto sellaisenaan? Asia on nykyaikana minulle aika tavalla epäselvä. Onko käsitteellä oikeastaan kunnollista sisältöäkään enää nykyisin. Onko se pikemminkin työmarkkinapoliittinen väline? Nykyajan työelämä kaipaa asiantuntijoita, mikä tarkoittaa oikeudellisen tutkinnonkin kohdalla suuntautumista johonkin.”

Toisaalta taas liian kapean tutkintomallin ajatellaan samalla kaventavan työpaikkojen saamista:

”Liian suppea kokonaisuus rajoittaa opiskelijan mahdollisuutta vaihtaa kiinnostustaan oikeustieteissä työelämässä, tai muuttaa työmarkkinoiden muutosten johdosta oikeudenalaa työelämän eri vaiheessa.”

Joka tapauksessa on tärkeää, että oikeustieteellisessä koulutuksessa korostetaan oikeudenalajien laajan ja monipuolisen opiskelun kautta tapahtuvaa sivistystä ja osaamista sekä argumentaatiota, havainnointia, ongelmanratkaisutaitoa ja asioiden tiivistämistä. Toisaalta on tärkeää pohtia myös sitä missä vaiheessa erikoistumisen tulisi tapahtua vai tulisiko pitäytyä perinteisessä mallissa, jossa erikoistuminen tapahtuu työelämässä tai jatkotutkinnoissa. Tähän kysymykseen on monia näkökulmia, mutta perusjakolinja kulkee maisterivaiheen ja työelämän välillä. Kysymyksessä kaksi väitettiin, että oikeustieteen opiskelijoiden tulisi voida erikoistua nykyistä syvällisemmin haluamalleen oikeudenalalle jo maisterivaiheen opinnoissaan.

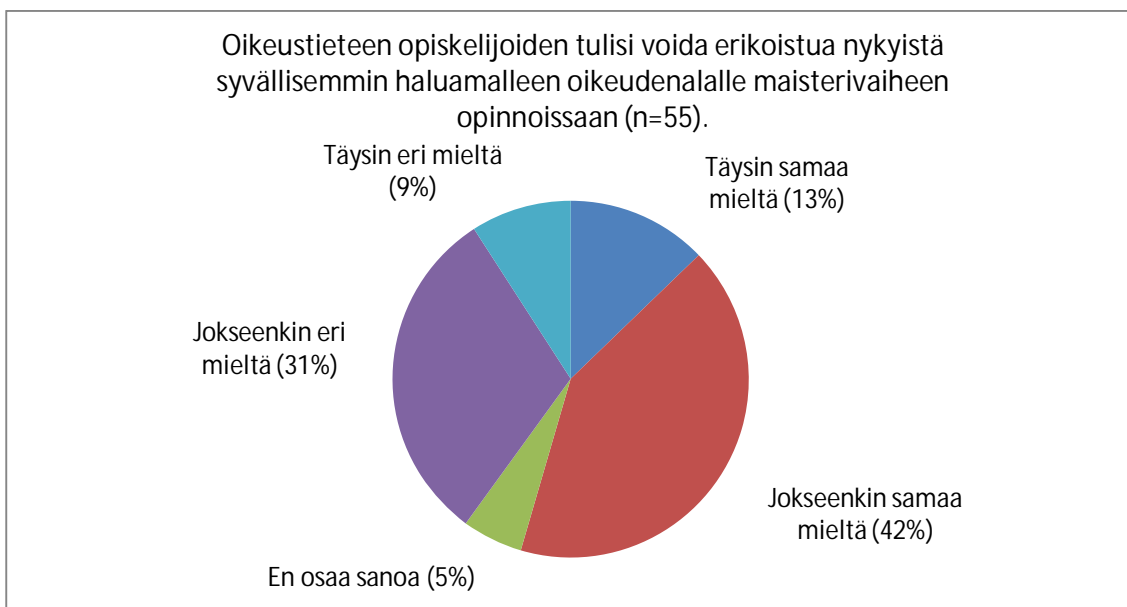
Kuvio 1 Suhtautuminen yleistutkintoon

Yli puolet vastaajista näki, että oikeustieteen opiskelijoiden tulisi voida erikoistua nykyistä syvällisemmin haluamalleen oikeudenalalla maisterivaiheen opiskeluissa. Tämä ei toisaalta sulje pois yleistutkintomallia, jonka toteuttaminen on mahdollista maisterivaiheen erikoistumisesta riippumatta oikeusnotaaritutkinnossa. Yksi vastaajista tiivistä tämän:

”ON-tutkinto on syytä säilyttää yleistutkintona. Sen sijaan OTM-tutkinnossa olisi tilaa vielä suuremmalle erikoistumiselle”.

Toinen vastaaja suhtautui samansuuntaisesti:

”Opintojen syventävässä vaiheessa opiskelija voi jo erikoistua johonkin oikeudenalaan. Tärkeää on kuitenkin saada opinnoissa kokonaiskuva eri oikeudenaloista.”

Kuvio 2 Maisterivaiheen erikoistuminen

Maailman ja yhteiskunnan muuttuminen ja monimutkaistuminen asettaa useita haasteita yliopistoille ja myös oikeustieteelliselle koulutukselle. Oikeuden hajautuminen ja pirstaloitumi-

nen edellyttää laaja-alaista oikeudellista sivistystä ja erikoisosaamista. Tämä nousi esiin aiheistosta monella tapaa, esimerkiksi yhden vastaajan mielestä on ”paradoksaalista ehkä, mutta koulutus ei voi lähteä juoksemaan tämän pirstaloitumisen perässä, vaan yliopiston on annettava mahdollisimman laaja-alaiset eväät muuttuvien kokonaisuuksien hallintaan”. Rakenteellisesti ajateltuna perinteinen yleistutkintomalli, joka perustuu oikeudenalojen laaja-alaiselle opiskelulle, on tärkeä elementti myös nopeasti muuttuvassa tietopohjaisessa yhteiskunnassa. Se miten opiskelu tapahtuu, millä menetelmillä opetetaan ja miten opittu todennetaan (tenttiminen) on tässä olennaista. Tällöin on suunnattava huomio erityisesti juridisen osaamisen ja juridisen ajattelun kehittymiseen. Yksityiskohtiin menevä, yksilökeskeinen ja oikeudenalakeskeisesti organisoitu oikeustieteen koulutusmalli ei ole välttämättä toimivin ja tarkoituksenmukaisin työelämässä tarvittavan osaamisen näkökulmasta. Yksi vastaaja kiteytti oikeustieteellisen koulutuksen tulevaisuuden tavoitteet seuraavalla tavalla:

”oikeustieteellisen tutkinnon tavoitteita ei voida jatkossa määritellä oikeudenalojen kautta - keskeisimmiksi kysymyksiksi nousevat esimerkiksi taito hankkia ja jäsentää oikeudellista tietoa ja arvioida sitä kriittisesti taito hahmottaa oikeudellisia ongelmia ja niiden ratkaisuvaihtoehtoja sekä mahdollisesti erilaisten menettelyjen hallinta ”.

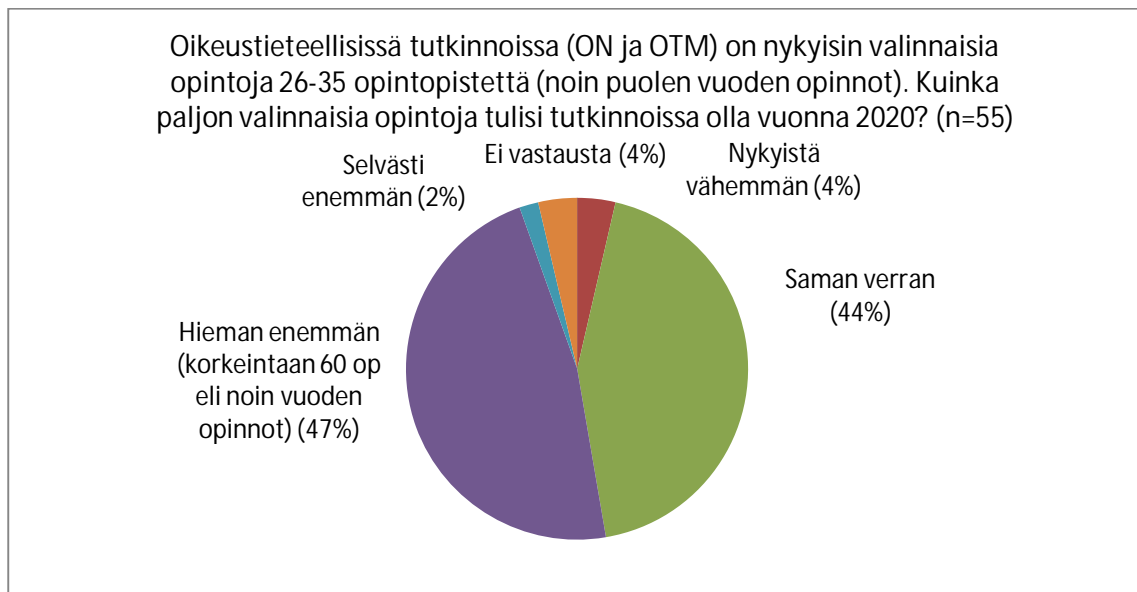
Toisen mukaan:

”Keskeistä on oppia ongelmanratkaisua ja harjaantua oikeudellisen materiaalin soveltamisessa ja käyttämisessä. Tätä taustaa vasten ei ole niin valtavan merkityksellistä osaavatko kaikki saman substanssin. Oikeustieteellisellä alalla kun on joka tapauksessa osattava jatkuvasti päivittää osaamistaan.”

Kolmas korosti:

”Yleisellä tasolla tutkinnon tulee olla laaja-alainen. Oikeusjärjestelmän kokonaisuus pitää hallita. Yksityiskohtien pönttämistä kaikilta eri oikeudenaloilta tulee kuitenkin selvästi vähentää ja syventäviin opintoihin valitulta oikeudenalalta opintoja tulee edelleen syventää.”

Oikeustieteellisten tutkintojen valinnaisuuden lisäämistä kannatti lähes puolet vastaajista, mutta valinnaisuuden lisäämisen tulisi olla maltillista, korkeintaan 60 op, mikä vastaa noin yhden vuoden opintoja (ks. kuvio 3).

Kuvio 3 Oikeustieteellisten tutkintojen valinnaisuus (n=55)

Taulukossa 1 on esitetty väitteen 4 ”Arvioi seuraavien oikeudenalojen keskeisyyttä oikeustieteellisten tutkintojen (ON/OTM) pakollisena oppiaineena” vastausjakaumat. Oikeudenalakeskeisyys on perinteisen juristikoulutuksen ja yleistutkintomallin keskeinen osa-ala. Erään vastaajan kritiikki kohdistui kysymyksenasetteluun ja oikeudenaloihin seuraavalla tavalla:

”On hieman vanhanaikaista lähestyä kysymystä 1800-luvun lähtökohdista eli perinteisestä oppiainejaottelusta. Hedelmällisempää olisi lähteä kysymyskokonaisuuksista - esim. onko keskeistä puhua jotakin yritysten sääntelystä? ”

Huomio on tärkeä, sillä siinä korostetaan oikeudenalojen limittymistä toisiinsa ja monimutkaistuvien oikeudellisten kysymysten lähestymistä ei-oikeudenalakeskeisestä teema- tai ongelmakeskeisestä näkökulmasta. Käytännössä oikeudelliset kysymykset eivät välttämättä tunne oikeudenalojen rajoja, vaan oikeudenalat limittyvät toisiinsa. Toisaalta toisen vastaajan mukaan ”juridisen ajattelun oppimiseksi tarvitaan klassisia perusoppeja, vaikka ura ei niihin suuntautuisikaan”. Oikeustieteellisten tutkintojen näkökulmasta oikeudenalojen keskeisyys voi lisäksi painottua eri vaiheissa eri tavalla. Yksi vastaaja näki, että ”Saattaa edelleen olla, että painotuksia pitäisi miettiä ON/OTM- vaiheessa erikseen.” Juridisen yleissivistyksen kannalta keskeistä on oikeudenalojen monipuolinen, mutta ei välttämättä yksityiskohtainen hallinta. Yhden vastaajan mukaan: ”Erittäin keskeisiä ovat yleiset, laajat kokonaisuudet, ei niinkään spesifit, tiettyyn oikeudenalan säännökseen keskittyvät (näissä on kyse erikoistumisesta, ja erikoistumisesta riippuen eri kokonaisuudet ovat eri henkilöillä keskeisiä).”

Taulukko 1 Oikeudenalojen keskeisyys (%) oikeustieteellisten tutkintojen pakollisena oppiaineena

	Erittäin keskeinen	Keskeinen	Ei kovin keskeinen	Ei lainkaan keskeinen	Ei vastausta
Velvoiteoikeus	73	16	4		7
Prosessi- ja insolvenssioikeus	62	29	4		5
Kauppaoikeus	56	31	7		5
Rikosoikeus	56	27	11		5
Esineoikeus	53	38	6		4
Eurooppaoikeus	53	40	4		4
Perhe- ja jäämistöoikeus	49	33	13		5
Valtiosääntöoikeus	40	29	22	4	5
Hallinto-oikeus	29	44	18	4	5
Työoikeus	24	55	13	4	5
Finanssioikeus	20	44	29	2	5
Ympäristöoikeus	18	49	27		5
Immateriaalioikeus	18	42	36		4
Kansainvälinen oikeus	16	25	47	5	5
Kansainvälinen yksityisoikeus	15	36	36	7	5
Viestintä- ja informaatio-oikeus	9	25	47	15	4
Sosiaalioikeus	4	27	55	6	4
Lääkintä- ja bio-oikeus		7	51	38	4
Urheilu-oikeus		5	31	58	5

Juristin oikeudellisen osaamisen selkäranka muodostuu kyvystä oikeudelliseen ajatteluun. Kun tutkimuksessa kysyttiin sitä mitkä muut kuin aineellisoikeudelliset oppiaineet tulisivat olla pakollisia oikeustieteellisissä tutkinnoissa, vastaajat pitivät kolmena tärkeimpänä oikeusteoriaa, oikeushistoriaa ja kirjanpitoa. Erään vastaajan mukaan oikeusteoria on keskeinen osa-alue juristin tutkinnossa ja siinä opitaan oikeudellisen ajattelun perusta. Sen asemaa tulee korostaa ja ”jos oikeudellisessa ajattelussa on puutteita se näkyy kyvyssä argumentoida ja esittää asia sekä ratkaistutoiminnassa”.

Muut kuin aineellisoikeudelliset oppiaineet ovat tärkeässä asemassa juristin oikeudellisen ajattelun kehittymisessä, mutta myös yliopistotasoisessa opetuksessa. Yhden vastaajan mukaan:

”Oikeustieteellistä ajattelua kehittävät oppiaineet (esim. oikeusfilosofia) ovat ammattimaisen ja osaavan juristin peruskoulutuksen ydintä. Mikäli näin ei ole, voidaan oikeustieteellinen opetus siirtää ammattikorkeakouluun.”

Toinen vastaaja korosti, että:

”Juristin yleissivistyksen kannalta oikeushistoria on tärkeää ja itseymmärryksen kannalta oikeusteoria. Lisäksi voisi olla valinnaisena oppiaineena tai kurssina oikeustiede tieteenä, jossa kerrottaisiin oman oikeudenalan historiasta ja merkkipaaluista sekä jatko-opinnoista.”

Toisaalta taas nähtiin, että oikeustieteellisessä koulutuksessa tulisi keskittyä perinteisiin aineellisoikeudellisiin kokonaisuuksiin. Yhden vastaajan mukaan: ”Pakollisia ei-aineellisoikeudellisia kokonaisuuksia tulee välttää tai pitää varsin pienenä.” Yhtenä vaihtoeh-

toisena mallina, joka nousi esille myös tutkimuksen ensimmäisen vaiheen haastatteluissa, olisi ei-aineellisoikeudellisten oppiaineiden tai kokonaisuuksien integrointi osaksi aineellisoikeudellisia opintoja.

Taulukko 2 Eräiden muiden kuin aineellisoikeudellisten oppiaineiden pakollisuus oikeustieteellisissä tutkinnoissa.

	%	lkm
Oikeusteoria	65,5 %	36
Oikeushistoria	63,6 %	35
Kirjanpito	60 %	33
Oikeusfilosofia	41,8 %	23
Oikeusvertailu	40 %	22
Oikeusinformatiikka	40 %	22
Oikeussosiologia	30,9 %	17
Lainsäädäntötutkimus	27,3 %	15
Oikeustaloustiede	21,8 %	12
Oikeuspsykologia	20 %	11
Oikeuskulttuuri ja oikeuslingvistiikka	20 %	11
Kriminologia	18,2 %	10
Oikeuden ja sukupuolen tutkimus	5,5 %	3

Vastaajia (55) pyydettiin listasta merkitsemään ne, joiden tulisi olla pakollisia. Vastauksia yhteensä 250.

Työelämävalmiudet – tiedolliset valmiudet erityisasemassa

Kyselyn toisessa teemassa kysyttiin kolmen kysymyksen avulla juristien työelämävalmiuksista ja kielitaitovaatimuksista. Tiedusteltaessa vastaajilta sitä mitkä ovat juristin kolme tärkeintä työelämävalmiutta, erottui vastauksista neljä valmiutta. Nämä kaikki liittyvät juristin tiedolliseen osaamiseen sekä oikeudellisten asioiden ja ongelmien tunnistamiseen, ratkaisemiseen ja perustelemiseen. Juristi näkee ongelman, ratkaisee sen oikeudellisesti pitävällä tavalla, perustelee sen ytimekkäästi ja esittää kirjallisesti ja suullisesti sujuvasti sekä ymmärrettävästi. Lisäksi juristi osaa soveltaa osaamistaan.

Taulukko 3 Juristin tärkeimmät työelämävalmiudet (lkm)

Kyky erottaa olennaiset asiat	30
Ongelmanratkaisutaidot	21
Analyttisyys	21
Argumentaatiotaidot	19
Kyky soveltaa osaamistaan	14
Kirjallinen viestintä	12
Tiedon hallinta ja etsiminen	10
Päätöksentekokyky	7
Itsenäiset työskentelyvalmiudet	6
Kielitaito	5
Neuvottelutaidot	4
Ryhmätyötaidot	4
Suullinen viestintä	4
Kriittisyys	1
Myynti- ja markkinointitaidot	1
Johtamisosaaminen	0
Työn organisointikyvyt	0

Vastaajia pyydettiin merkitsemään kolme tärkeintä. vastauksia yhteensä 159

Kun vastaajilta kysyttiin mitkä ovat kolme työelämävalmiutta, jotka vastavalmistuneet opiskelijat hallitsevat huonoiten oli hajontaa enemmän kuin edellisessä kysymyksessä. Selvästi heikoiten opiskelijat hallitsivat johtamisen, mutta myös kyvyssä erottaa olennaiset asiat, työn organisoinnissa ja päätöksentekokyvyssä oli puutteita. Näistä kykyä erottaa olennaiset asiat vastaajat pitivät juristin keskeisenä työelämävalmiutena. Juristin työelämäosaamisen keskeisistä valmiuksista vastaajat näkivät huonoina lisäksi analyttisyyden ja argumentaatiotaidot. Vastavalmistuneiden ongelmanratkaisutaidot olivat sitä vastoin hyvät

Taulukko 4 Vastavalmistuneiden juristien kolme huonoiten hallittua työelämävalmiutta (lkm)

Johtamisosaaminen	22
Kyky erottaa olennaiset asiat	15
Työn organisointikyvyt	14
Päätöksentekokyky	13
Neuvottelutaidot	12
Analyttisyys	11
Suullinen viestintä	10
Argumentaatiotaidot	10
Kriittisyys	9
Itsenäiset työskentelyvalmiudet	7
Kirjallinen viestintä	6
Myynti- ja markkinointitaidot	6
Kyky soveltaa osaamistaan	5
Ryhmätyötaidot	5
Ongelmanratkaisutaidot	4
Kielitaito	3
Tiedon hallinta ja etsiminen	2

Vastaajia pyydettiin merkitsemään kolme tärkeintä. Vastauksia yhteensä 154

Edelliset tulokset ovat jossain määrin yhdensuuntaisia verrattaessa esimerkiksi yleiseurooppalaiseen Tuning -hankkeeseen (Haarala-Muhonen 2007), jossa tunnistettiin yleisiä työelämässä tarvittavia kompetensseja, joita sekä työnantajat että vastavalmistuneet pitivät tärkeinä. Työnantajat arvostivat eniten osaamisen soveltamista käytäntöön, analyysi- ja synteetitaitoja, oikeustieteen alan yleis- ja perusosaamista, ongelmanratkaisutaitoja sekä suullista ja kirjallista viestintää äidinkielellä. Valmistuneet pitivät samoja taitoja viitenä tärkeimpänä yleisenä työelämäkompetenssina, joskin opiskelijat pitivät ongelmanratkaisutaitoa oikeustieteen alan yleis- ja perusosaamista tärkeämpänä.

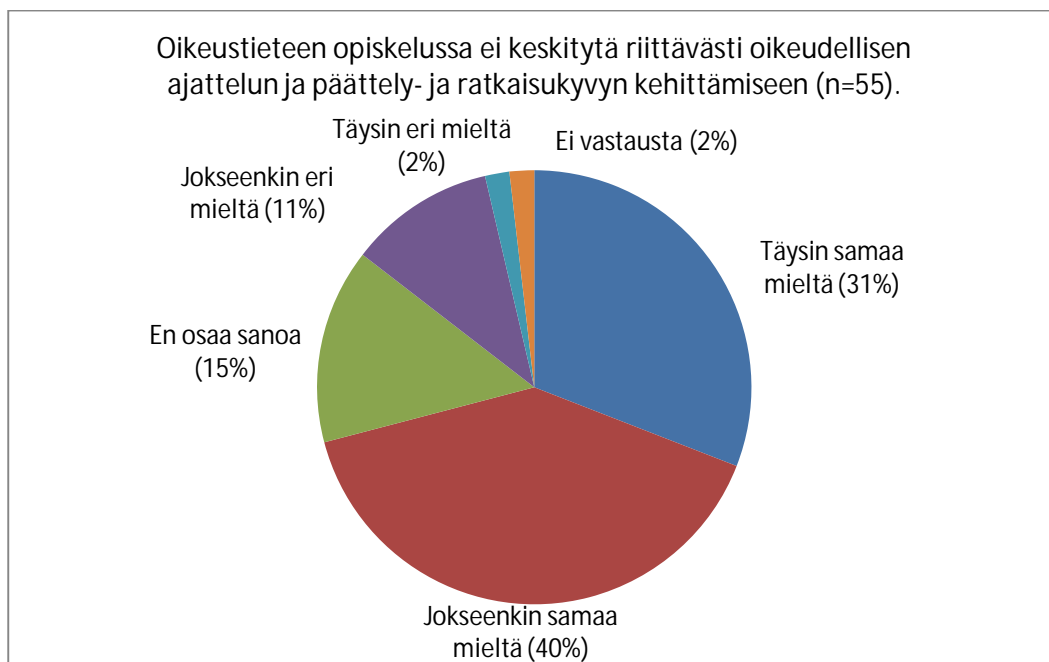
Kysyttäessä kielten merkityksen muutosta oikeustieteellisissä työtehtävissä nousi esiin kaksi kieltä, joiden merkitys lisääntyy. Nämä olivat englanti ja venäjä. Saksan ja ruotsin merkitys vähenee eniten. Suomen kielen merkityksessä ei ennakoitu tapahtuvan muutoksia.

Taulukko 5 Eräiden kielten merkityksen muutos (%) oikeustieteellisissä työtehtävissä vuoteen 2020 mennessä (n=55).

	Lisääntyy olennaisesti	Lisääntyy	Säilyy ennallaan	Vähenee jossain määrin	Vähenee olennaisesti	Ei vastausta
Suomi	2	5	78	13		2
Ruotsi		15	47	31	5	2
Englanti	38	47	13			2
Ranska	4	38	38	16	2	2
Saksa	2	29	33	29	4	4
Venäjä	27	60	9	2		2
Espanja		27	58	13		2

Oikeudellinen ajattelu ja osaaminen

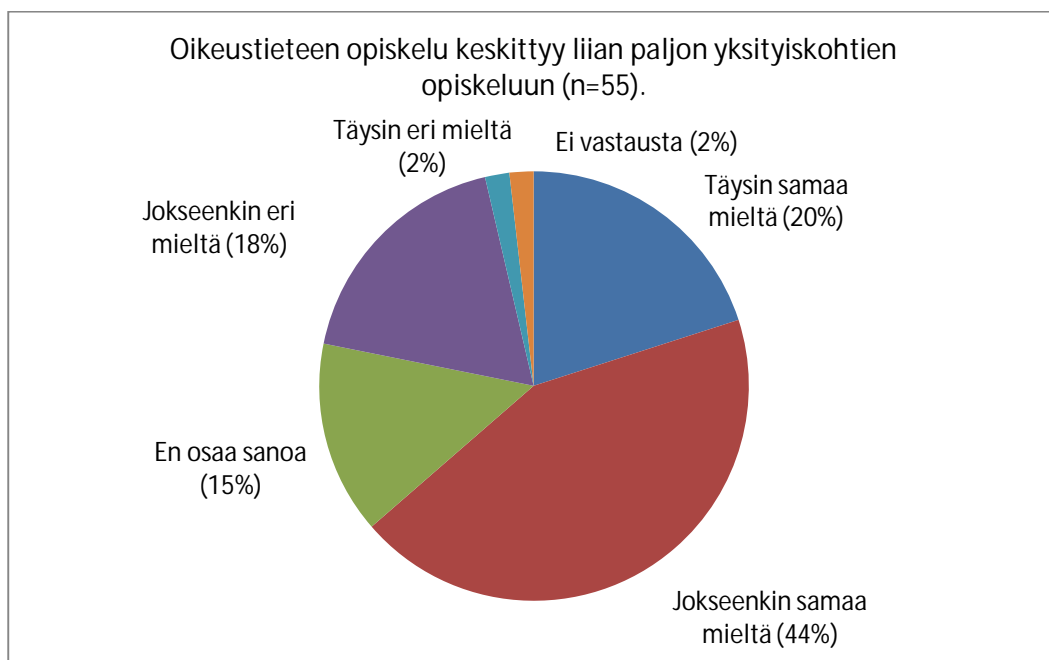
Oikeudellinen ajattelu ja päättely- ja ratkaisukyky ovat juristin osaamisen ydinaluetta, mutta 71 prosenttia vastaajista näki, ettei oikeustieteen opiskelussa keskitytä riittävästi näiden harjoittamiseen. Oikeudellisen ajattelun kehittämisen vaihtoehtoja on useita. Yksi vaihtoehtoista liittyy oikeudellisen ajattelun sekä päättely- ja ratkaisukyvyyn kehittämisen integroimiseen osaksi opintojaksojen tavoitteita ja oikeudenalojen opiskelua. Toisaalta nähtiin, että ”oikeudellisen ajattelun perusta” opitaan oikeusteorian avulla. Luontevaa silloin olisi aineellisoikeudellisen opintojen ja ”yleistieteiden” välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen ja integrointi toisiinsa. Kolmas vaihtoehtoinen tapa oppia juristin perustaitoja ovat erilaiset opetusmenetelmät esimerkiksi oikeustapausharjoitukset, pienryhmäharjoitukset ja ”käytännöllisemmän otteen” integroiminen opetukseen.

Kuvio 4 Suhtautuminen oikeudellisen ajattelu ja päättely- ja ratkaisukyvyyn kehittymiseen oikeustieteen opiskelussa

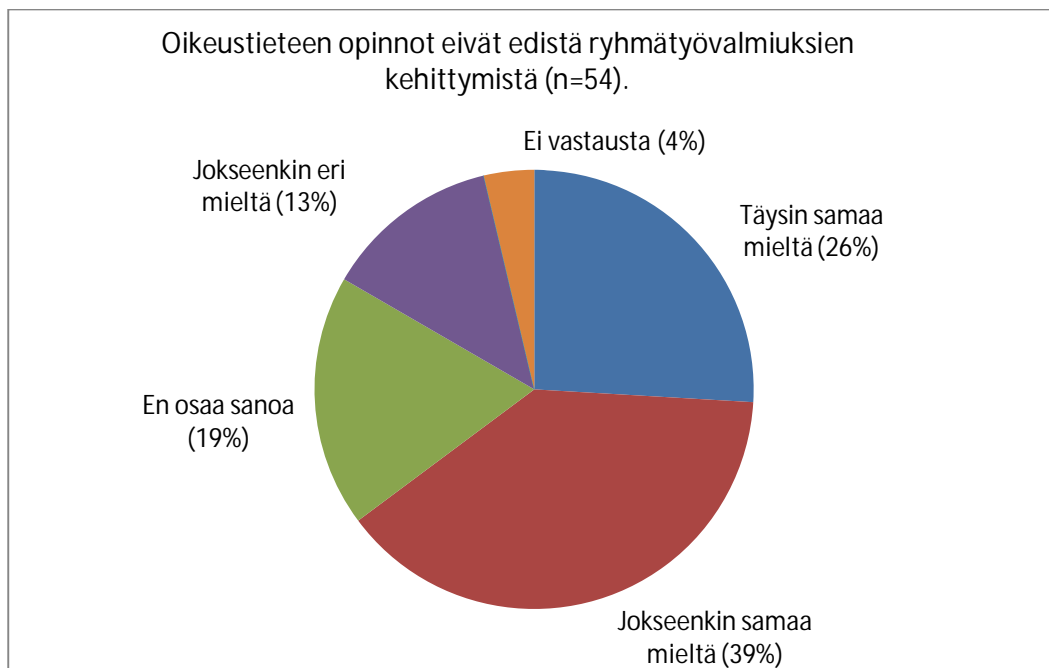
Perinteisessä juristikoulutuksessa on painotettu oikeudellisten normien ja oikeusjärjestyksen keskeisen sisällön hallintaa (esim. Niemi 2001). Väitteessä numero 10 esitettiin, että oikeustieteen opiskelussa keskitytään liiaksi yksityiskohtien opiskeluun. Vastaaajista 64 oli samaa mieltä ja neljännes eri mieltä väitteestä. Avoimissa kommentteissa vastaajien mielipiteiden erot nousivat esiin. Yhtäältä nähtiin, että esimerkiksi erikoistuminen voi lisätä yksityiskohtiin menevää opiskelua ja että laaja-alainen oikeusjärjestelmäpainotteinen koulutus vähentää sitä. Lisäksi korostettiin, että yksityiskohdat ovat tärkeä osa juristin käytännön työtä ja että ”juriidikka todella on sitä, mitä oppikirjoissa on”. Yksityiskohtainen opiskelu koettiin myös perinteeksi, joka ”liittyy vanhanaikaiseen yleistutkintoajatteluun”. Yhden vastaajan mukaan: ”Yksityiskohtien opiskelusta pitäisi siirtyä enemmän kokonaisuuksien hallintaan sekä olenneiden ja epäolennaisien asioiden erottamisen harjoitteluun.” Yksityiskohtaisuuden ja kokonaisvaltaisuuden samanaikaisuus kuvastuu oikeustieteen perusluonnetta. Tämän tiivistä hyvin yksi vastaajista:

”Tästä voisi kirjoittaa kirjan. Juristille toki on tärkeää ymmärtää, että joskus paholainen luuraa yksityiskohdissa. Koko oikeudellinen ajatteluhan on kiehtova kokonaisuus kokonaisvaltaista ja yksityiskohtaista. Mutta yksityiskohtien pänttäämisestä ei ole hyötyä, koska ne on kuitenkin hyvän juristin tarkistettava (koska ei niitä kuitenkaan muista). Tätä erilaisten teemojen hahmottamista voidaan harjoitella muutenkin kuin luetuttamalla ulkoa säädöslistoja.”

Kuvio 5 Oikeustieteen opiskelun yksityiskohtaisuus

Perinteinen oikeustieteen opiskelu on ollut varsin itsenäistä ja yksinäistä. Opiskelija on lue-
nut oikeustieteellistä kirjallisuutta sekä säädöksiä ja tenttinyt ne kirjallisesti. Oppimisessa ei
ole kovinkaan paljon korostettu vuorovaikutusta tai ryhmätyövalmiuksien kehittymistä. Kun
väitettiin, että oikeustieteen opinnot eivät edistä ryhmätyövalmiuksien kehittymistä, vastaajis-
ta 65 prosenttia oli samaa mieltä väitteestä, vain 15 prosenttia oli siitä erimielinen. Ryhmä-
työvalmiuksien edistäminen edellyttää tyypillisesti opetusmenetelmien monipuolistamista.
Toisaalta ryhmätyötaitojen puute ei ole suurin ongelma, joka vastavalmistuneilla nuorilla on
(ks. esim. taulukko 8). Keskeinen haaste liittyy toiminnan pedagogiseen kehittämiseen.

Kuvio 6 Ryhmätyövalmiuksien edistyminen oikeustieteen opinnoissa

Oikeustieteellisen koulutuksen kehittämisessä ja oikeudellisen ajattelun muotoutumisessa myös opetusmuodoilla on keskeinen merkitys. Perinteisessä mallissa on korostettu kirjallisuuden ja säädösten tenttimistä, lakikirjatenttiä ja luentoihin perustuvaa kuulustelua. Kysyttäessä vastaajilta arviota siitä miten opetusmuodot vaikuttavat työelämävalmiuksien kehittymiseen, nousivat erittäin käyttökelpoisiksi muodoiksi ”uudet” opetustavat. Vastaajien mukaan käyttökelpoisimpia olivat oikeustapausharjoitukset, jotka siis kehittävät erityisesti opiskelijan oikeudellisen ajattelun kehittymistä, oikeussaliharjoitukset, joissa voidaan opetella juristin eri tehtäviä, oikeudellisen päätöksen valmistelua ja esittämistä, ryhmätyöharjoitukset sekä asiakirjojen ja sopimusta laatimisharjoitukset. Viime mainitut ovat keskeisiä modernin juristin työkuvassa. Yksi vastaajista korosti aineistolähtöisyyttä. Hänen mukaan:

”Uskon että työstämällä aineistoa oppimistulokset parantuvat. Perinteinen kirjatentti säädöksineen opettaa lähinnä strategista suunnittelua, mikä sekin voi olla hyvä asia, jos kysymykset on laadittu järkevästi. Mutta kuka meistä muistelee ulkoa asioita tehdessään juristin hommia? Aineiston käyttöön harjaannuttavat opetusmuodot ovat tärkeitä.”

Taulukko 6 Oikeustieteellisen koulutuksen opetusmuotojen merkitys (%) työelämän näkökulmasta (n=55).

	Erittäin käyttö- kelpoinen	Käyttö- kelpoinen	Ei käyttö- kelpoinen	Ei osaa sanoa	Ei vastausta
Oikeustapausharjoitus	78	20			2
Oikeussaliharjoitus	58	29	5	5	2
Sopimusten laatimisharjoitus	56	35	5	2	2
Asiakirjojen laatimisharjoitus	49	40	7	2	2
Ryhmätyö	45	44	2	7	2
Lakikirjatentti	38	58			4
Suullinen tentti	33	51	9	2	5
Lainvalmistelutehtävä	24	42	24	9	2
Luentoihin perustuva kuulustelu	11	65	18		5
Kotitentti	11	23	34	29	4
Oppimispäiväkirja	9	47	18	22	4
Kirjallisuuden ja säädösten tenttiminen	7	78	11		4

Viimeisessä väitteessä pyydettiin vastaajia arvioimaan oikeudenalojen merkityksen muutosta työelämän näkökulmasta vuoteen 2025 mennessä. Taulukossa 7 on kuvattu väitteen jakaumat. Merkitystään lisääviä (yli puolet vastaajista) oikeudenaloja ovat energiaoikeus, eurooppaoikeus, ilmasto-oikeus, informaatio- ja tietoteknologiaoikeus, immateriaalioikeus, kansainvälinen kauppaoikeus, kansainvälinen yksityisoikeus, kiinteistöoikeus, sopimusoikeus ja ympäristöoikeus. Kunnallisoikeuden, saamelaisoikeuden ja virkamiesoikeuden merkityksen nähtiin vähenevän eniten.

Taulukko 7 Oikeudenalojen merkityksen muutos (%) työelämän näkökulmasta vuoteen 2025 mennessä (n=55)

	Lisääntyy	Säilyy nykyisellään	Vähenee jossain määrin	Ei vastausta
Informaatio- ja tietoteknologiaoikeus	69	25		5
Energiaoikeus	64	31	2	4
Kansainvälinen kauppaoikeus	64	29		7
Ilmasto-oikeus	64	27	4	5
Immateriaalioikeus	64	25	4	7
Kansainvälinen yksityisoikeus	62	29	2	7
Ilmasto-oikeus	64	27	4	5
Eurooppaoikeus	60	35		5
Ympäristöoikeus	56	38		5
Sopimusoikeus	56	36		7
Vanhuusoikeus	49	31	5	15
Kilpailuoikeus	47	45		7
Kuluttajansuoja- ja markkinaoikeus	43	45	7	5
Arvopaperimarkkinaoikeus	40	53	2	5
Rahoitusoikeus	38	56		5
Viestintäoikeus	38	47	7	7
Vahingonkorvausoikeus	36	53	2	9
Kansainvälinen oikeus	35	49	7	9
Yhtiöoikeus	31	56	5	7
Lääkintä- ja biooikeus	28	56	11	6
Lapsioikeus	27	60	4	9
Kauppaoikeus	27	64	4	5
Vero-oikeus	26	65	4	5
Luotto-oikeus	24	64	4	9
Hallinto-oikeus	22	58	15	5
Prosessioikeus	22	71		7
Sosiaalioikeus	20	60	11	9
Persoonallisuusoikeus	16	60	15	9
Vakuutuslainsäädäntö	16	65	5	13
Kuljetusoikeus	16	69	7	7
Insolvenssioikeus	16	75	4	5
Työoikeus	15	69	7	9
Finanssivaltio-oikeus	11	65	16	7
Jäämistöoikeus	11	71	13	5
Rikosoikeus	9	80	5	11
Esineoikeus	9	76	9	5
Maa- ja vesioikeus	9	64	20	5
Valtiosääntöoikeus	9	58	22	5
Urheiluoikeus	9	58	24	9
Saamelaisoikeus	9	40	44	7
Perheoikeus	4	82	5	9
Virkamiesoikeus	4	47	42	7
Kunnallisoikeus	2	47	45	5

3 Johtopäätökset

Yliopisto-oppimisen yksi keskeisistä päämääriä on tieteellisen sivistyksen ja osaamisen edistäminen siten että opiskelijoilla on myös riittävät valmiudet toimia työelämässä. Yliopiston yhteiskunta- ja työelämärelevanssin varmistaminen ei ole työelämän ja muun yhteiskunnan intressien suoraviivaista integroimista yliopiston toimintaan, vaan vuorovaikutteinen prosessi, jossa hyödynnetään eri toimijoiden osaamista ja näkökulmia tieteellisen opetuksen kehittämisessä. Koulutuksen jatkuvuuden yksi keskeinen menestystekijä on sen uusiutuminen ja modernisoituminen, samalla kun ympäröivä yhteiskunta muuttuu.

Oikeustieteellisen koulutuksen keskeiset työelämän näkökulmasta tunnistetut haasteet voidaan tiivistää yleistutkinnon nykyaikaistamiseen, siten että siinä korostetaan laaja-alaista oikeudellista osaamista, oikeudellisen ajattelu- ja argumentaatiotaidon kehittämiseen sekä yleisten työelämävalmiuksien hallintaan.

1. Yleistutkinnon nykyaikaistaminen

- a. RAKENNE: notaaritutkinto laaja-alaisena ja erikoistuminen maisterivaiheessa; erikoistumisen vaihtoehtoina erilaiset rakennemallit, esimerkiksi laajojen oppiainerajat ylittävien erikoistumisosaamisalojen perusteella; näiden suunnittelussa ja valinnassa voidaan hyödyntää työelämän tarpeita ja oikeustieteen keskeisiä kehitystrendejä.
- b. TEEMA: notaari/maisterintutkinnon lähestyminen kokonaisuutena, johon integroidaan läpi tutkinnon jatkuvia ydinajatuksia, oikeudellinen ajattelu, oikeudelliset kokonaisuudet, oppiaineiden tiivis yhteistyö, prosessuaaliset valmiudet.
- c. PROFILII: tutkinnon sisäiset painopisteet kansallisen työnjaon ja yliopiston profiloitumisen mukaisesti
- d. MODERNI YLEISTUTKINTO: eri oikeudenalojen laaja-alainen, mutta ei yksityiskohtainen opiskelu; oikeudellisen ajattelun kehittäminen; syventävien oikeudenalojen syvällisempi opiskelu.

2. Oikeudellisen ajattelu- ja argumentaatiotaidon kehittäminen

- a. yleistieteiden (esim. oikeusteoria, oikeushistoria) vahvempi integraatio osaksi oikeudenalojen opiskelua
- b. integraatio opintojaksojen tavoitteisiin
- c. opetusmenetelmät, esim. oikeustapaus- tai oikeussaliharjoitukset
- d. suulliset tentit
- e. ongelmalähtöiset esimerkkitaupukset (opiskelijakeskeisyys, monitieteisyys, teorian ja käytännön yhdistäminen, oppimisprosessi)
- f. oppiaineiden yhteistyö

3. Yleisten työelämävalmiuksien hallinta

- a. harjoittelut
- b. integroiminen aineopintoihin
- c. juristin tiedollinen osaaminen (tunnistaa oikeudellisen ongelman, ratkaisee, perustelee ja viestii sen)
- d. käytäntölähtöiset esimerkkitaupukset

4 Lähteet

Demla 2012: Keskustelutilaisuus Miten oikeutta opetetaan? Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry. Keskustelutilaisuus 29.10.2012 klo 17-19, Porthania, sali PIV.

Ervasti, Kaijus 2005: Tuomioistuinkulttuurin kehityslinjoja. Oikeus (34); 4: 352-375.

Ervasti, Kaijus 2011a: Oikeustieteen opetuksen laatu opiskelijakyselyn valossa. Defensor Legis N:o 6/2011.

Ervasti, Kaijus 2011b: Oikeussosiologia ja oikeuspoliittinen tutkimus osana oikeustiedettä. Oikeustiede Jurisprudentia 44. Toim. *Tapani Lohi* Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen vuosikirja 2011.

Haarala-Muhonen, Anne 2007: Auditointi ja laadun kehittäminen. Tuning. Power Point -esitys 17.10.2007.

Huomo-Kettunen, Merita 2012: Syväsuuntautunutta oppimista tukeva opetusta oikeustieteellisessä tiedekunnassa, erityisesti kiinnittäen huomiota luento-opetuksen ja seminaari-/pienryhmäopetuksen eroihin. Oikeus (41); 3: 433-440.

HY 2012: Yleistutkinto vai erikoistumisvaihtoehtoja. Helsingin yliopisto. Oikeustieteen koulutuksen kehittämisseminaari. Lakimiesliitto 22.10.2012. (Power Point -esitys)

Kekkonen, Jukka 1996: Oikeushistoria ja oikeustiede – Tutkinonuudistuksen herättämiä ajatuksia. Lakimies 7/1996, 1073–1077.

Laukkanen, Janne & Järvenpää, Elina 2012: Asianajajatutkimus 2012. Suomen asianajajaliiton julkaisuja 2012. <http://www.asianajajaliitto.fi/files/1628/Asianajajatutkimus2012.pdf>

Maassen, Peter 2006: *The modernisation of higher education: a multi-level analysis*.

Paper to be presented at the Directors General Meeting for Higher Education

Helsinki, 19-20 October 2006.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2006/10/eu_19_2010a/Maassen_background_paper_DGHE_Helsinki_Oct2006_241006.pdf

Mills, C. Wright 1959: *The sociological imagination*. New York: Oxford University Press.

Mähönen, Jukka & Tapani, Jussi 2012: Työelämätaidot oikeustieteen koulutuksessa. Oikeustieteen koulutuksen kehittämisseminaari. Lakimiesliitto 22.10.2012. (Power Point -esitys)

Määttä, Tapio 2012: Tiedekuntien yhteistyöllä parempiin tuloksiin. Oikeustieteen koulutuksen kehittämisseminaari. Lakimiesliitto 22.10.2012. (Power Point -esitys)

Niemi, Johanna 2001: Oikeudenkäynti opetuksen menetelmänä. Lakimies 3/2011, 570-575.

Nieminen, Liisa 2006: Monitieteisyys ja kriittisyys oikeustieteen opinnoissa: opetuksen kehittämismahdollisuuksien pohdintaa. Oikeus (35) 3, 413-424.

Niemivuo, Matti 2012: Oikeustieteen yleistutkintoluonne ja profiloituminen. Oikeustieteen koulutuksen kehittämisseminaari. Lakimiesliitto 22.10.2012. (Power Point -esitys)

OKM 2012: Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

OMKM 2003: Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea. IX OSAAMINEN JA AMMATTITAITO, <http://www.om.fi/23391.htm>.

Pihlajamäki, Heikki & Lindblom-Yläne, Sari 2001: Langdellin ja Deweyn ongelmat: oikeustieteen opetuksen uudet haasteet. *Oikeus* 2, 169–183.

Tirronen, Jarkko 2010: Yliopistoa etsimässä. Johdatus yliopiston ajatukseen. n. Publications of the University of Eastern Finland. General Series 2. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.

VN 2011: Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelma 22.6.2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

LIITE 1

Haastattelujen teemakehys

Oikeustieteellisen alan koulutuksen tulevaisuuden ennakointi työelämän näkökulmasta

Jarkko Tirronen

23.10.2012

Yleinen lähtökohta (voidaan ottaa esiin haastattelun alussa)

toimintaympäristön ja työelämän muutos

esim. oikeudellistumiskehitys, eri elämän alueiden tuleminen oikeudellisen säätelyn piiriin,

informaatio- ja viestintäteknologian yleistyminen ja tietoyhteiskunnan kehittyminen, tiedon vanheneminen ja uusiutuminen

kansainvälistyminen, uudet oikeuslähteet, ylikansallinen oikeus

arvojen pluralismi

moderni yhteiskunta ja juridinen professio

yleinen korkeakoulututkintojen kehitystrendi kandidaattivaihe yleistutkintomainen, ja maisterivaiheen erikoistuminen

Haastatteluteemat:

Oikeustieteen alan koulutus työmarkkinoiden ja työelämän näkökulmasta

- työelämän käsitys modernin juristin asiantuntijuudesta
- mikä on keskeinen oikeudellinen ammattitaito, jota tarvitaan edustamallanne alalla
- millaiseksi asianajajan työnkuva muotoutuu alallanne lähitulevaisuudessa, mitä muutoksia on odotettavissa
- Työelämässä tapahtuva oppiminen, mikä merkitys ja miten suhteutuu oikeustieteen alan peruskoulutukseen
- Oikeustieteen ”koulukunnat” ja työelämän näkökulma:
 - a. todellisuutta koskeva tieto, empiirinen oikeustutkimus, oikeussosiologia ja oikeudelliset käytännöt, yhteiskuntatodellisuus, law in action
 - b. formaali oikeus, sääntöjen tulkinta, traditionaalisuus, systematisointi, oikeusdogmatiikka/lainoppi/oikeuslähdeoppi/analyttinen oikeustiede, law in books

Valmistuneiden osaaminen ja osaamistarpeet

- miten vastavalmistuneiden osaaminen vastaa työelämän tarpeita
- millaisia vahvuuksia ja heikkouksia valmistuneilla on työmarkkinakelpoisuuden näkökulmasta
- mitkä tekijät vaikuttavat mielestänne osaamisen tasoon
- mihin koulutuksessa tulisi kiinnittää huomiota, jotta valmistuneet olisivat valmiimpia työmarkkinoille
- miten valmistuneet hallitsevat oikeudellisen ajattelu- ja argumentointitavan?
- miten valmistuneet hallitsevat yleiset työelämävalmiudet, joita edustamallanne alalla erityisesti tarvitaan

- mitkä ovat keskeisiä ei-juridisia osaamiskokonaisuuksia, joita vastavalmistuneet tarvitsevat teidän alallanne
- onko joitain erityisiä osaamisen liittyviä puutteita joihin joudutte kiinnittämään huomiota valmistuneiden opiskelijoiden kohdalla

Oikeustieteen alan tutkintojen rakenne ja painotukset

- tutkinto ns. yleistutkinto (yhtenäinen rakenne, samat opiskeltavat oppiaineet, valintamahdollisuudet rajalliset), perinteinen professio, jossa sosiaalistetaan jäsenet yhteisön hyväksymän juridiseen ajattelutapaan ja hallitaan erityisosaamisen sisältöjä (Sosiologinen näkökulma professiosta), korostuu ajatus eri oikeudenalojen tuntemuksesta ja yleisjuristista (ehkä tuomarikeskeisyys?), millaisia haasteita yleistutkinto kohtaa lähitulevaisuudessa työelämän näkökulmasta ja edustamallanne alalla
- Miten yleistutkintomalli kestää työelämän muutokset ja erikoistumisen paineet, uusien oppialojen integroiminen oikeustieteiden koulutukseen
- työelämän muutokset ja painotukset (julkisoikeus, yksityisoikeus, rikos- ja prosessioikeus ja oikeuden yleistieteet), vastaavatko näiden oikeudenalojen painotukset työelämän tarpeita?
- erikoistuminen, valinnaisuudet ja sen hyödyllisyys työelämän näkökulmasta
- mikä on oikeuden yleistieteiden merkitys osana oikeustieteitä työelämän näkökulmasta? oikeus yhteiskunnassa, oikeus työelämässä
- mitä teemoja tulisi korostaa läpi tutkinnon vai tulisiko korostaa
- mitkä ovat keskeisiä yleisiä työelämävalmiuksia (esiintymisvalmiudet, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot, analyysi- ja suulliset taidot, kirjalliset ja suulliset taidot, organisointi, kielitaito), joita valmistuneet oikeustieteilijät tarvitsevat työelämässä
- mitä puutteita valmistuneiden yleisissä työelämävalmiuksissa on
- mitä tulisi ensisijaisesti kehittää tutkintorakenteissa ja sisällöissä, mistä voitaisiin luopua ja mitä kenties lisätä
- opintokokonaisuudet ja oikeudenalojen ”integraatio” (oikeudellisten ongelmien monimutkaistuminen ja opillisten rajojen ylitys)
- jos ajatellaan oikeustieteellisen tutkinnon oppimistavoitteita, niin näettekö joitain kehityskohteita työelämän näkökulmasta?

Opetusmenetelmät, opetuksen laatu ja vuorovaikutus

- Oikeustieteen oppimiskäsitys (perinteisesti teoreettinen painotus, paljon kirjaintenttejä, vähän vuorovaikutusta, opettajakeskeistä), miten näette työelämän näkökulmasta opetusmenetelmien yleisen toimivuuden
- Miten hyödyllisenä näette opetusmenetelmät, jos arvioitte opiskelijan työelämäosaamisen kehittymisen näkökulmasta.
- Eri yhteyksissä (esimerkkinä Kaijus) on todettu, että yleisjuristikoulutus ei anna riittäviä valmiuksia työelämään. Miten tätä problematiikkaa tulisi lähestyä, avata ja ratkaista.
- Heijastuuko väitetty opetuksen laatu teidän mielestänne työelämään?
- Työelämän ja koulutuksen välinen vuorovaikutus ja sen muodot (harjoittelut, case –tyyppiset opetusmenetelmät)
- miten voidaan harjoituttaa kykyä hankkia tietoa eri oikeuslähteistä sekä tunnistamaan oikeudellisia ongelmia oikeuslähteistä
- Onko opiskelu liian teoreettista? (ajatus käytännön lakimiehestä)

Toisen vaiheen kyselylomake:

Oikeustieteellisen alan tutkintojen (ON/OTM) kehittäminen työelämän näkökulmasta

30.11.2012

E-kysely kysymysrunko

Itä-Suomen yliopisto käynnistää syksyllä 2013 ON ja OTM -tutkintoihin johtavan oikeustieteellisen alan koulutuksen Joensuussa. Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitos selvittää työmarkkinoiden tarpeita tutkintojen rakenteita ja sisältöjä koskevan päätöksenteon perustaksi. Tutkimuksessa selvitetään, a) millaiseksi oikeustieteellisen alan koulutus ja vastavalmistuneiden osaaminen koetaan työmarkkinoilla tällä hetkellä, b) mitä kehitystarpeita työelämän toimijat näkevät oikeustieteellisen alan koulutuksessa ja c) miten alan osaamistarpeet voivat muuttua lähitulevaisuudessa.

Hankkeessa sovelletaan asiantuntijalähtöistä tulevaisuuden ennakointimenetelmää (delfoi - menetelmä) ja se muodostuu kahdesta vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa haastateltiin 10 juristia loka-marraskuun aikana 2012. Haastatteluiden perusteella laadittiin oheinen kyselylomake.

Tutkimuksen toisen vaiheen kysely on suunnattu 164 juristien työmarkkinoiden ja oikeustieteellisen koulutuksen asiantuntijalle. Kysely rakentuu kolmesta teemasta ja yhteensä 13 kysymyksestä tai väitteestä. Vastauksia pyydetään 10.12.2012 mennessä.

TEEMA 1: TUTKINTORAKENNE

1. Oikeustieteelliset tutkinnot (ON/OTM) ovat laaja-alaisia yleistutkintoja, jotka kattavat kaikki keskeiset oikeudenalat. Näin tulee olla myös vuonna 2020

vastausvaihtoehdot: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä
kommentit

2. Oikeustieteen opiskelijoiden tulisi voida erikoistua nykyistä syvällisemmin haluamalleen oikeudenalalle maisterivaiheen opinnoissaan?

skaala: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä
kommentit

3. Oikeustieteellisissä tutkinnoissa (ON ja OTM) on nykyisin valinnaisia opintoja 26-35 opintopistettä (noin puolen vuoden opinnot). Kuinka paljon valinnaisia opintoja tulisi tutkinnoissa olla vuonna 2020?

skaala: ei lainkaan, nykyistä vähemmän, saman verran, hieman enemmän kuin nykyisin (korkeintaan 60 op eli vuoden opinnot), selvästi enemmän (ainakin kaksinkertainen määrä)

kommentit

4. Arvioi seuraavien oikeudenalojen keskeisyyttä oikeustieteellisten tutkintojen (ON/OTM) pakollisena oppiaineena?

skaala: erittäin keskeinen, keskeinen, ei kovin keskeinen, ei lainkaan keskeinen

Esineoikeus
Eurooppaoikeus
Finanssioikeus
Hallinto-oikeus
Immateriaalioikeus
Kansainvälinen oikeus
Kansainvälinen yksityisoikeus
Kauppaoikeus
Lääkintä- ja bio-oikeus
Perhe- ja jäämistöoikeus
Prosessi- ja insolvenssioikeus
Rikosoikeus
Sosiaalioikeus
Työoikeus
Urheilu-oikeus
Valtiosääntöoikeus
Velvoiteoikeus
Viestintä- ja informaatio-oikeus
Ympäristöoikeus

5. Mitkä seuraavista eräistä muista kuin aineellisoikeudellisista oppiaineista tulisi olla pakollisia oikeustieteellisissä tutkinnoissa (ON/OTM) (merkitse ne, joiden tulisi olla kaikilla pakollisia).

Kirjanpito
Kriminologia
Lainsäädäntötutkimus
Oikeuden ja sukupuolen tutkimus
Oikeusfilosofia
Oikeushistoria
Oikeuskulttuuri ja oikeuslingvistiikka
Oikeusinformatiikka
Oikeuspsykologia
Oikeussosiologia
Oikeustaloustiede
Oikeusteoria
Oikeusvertailu

kommentit

TEEMA 2: TYÖELÄMÄVALMIUDET

6. Mitkä seuraavista ovat kolme tärkeintä juristin työelämävalmiutta? Merkitse allaolevista kolme vaihtoehtoa.

analyttisyys
argumentaatiotaidot
itsenäiset työskentelyvalmiudet
johtamisosaaminen

kielitaito
kirjallinen viestintä
kyky erottaa olennaiset asiat
kyky soveltaa osaamistaan
kyky yleistajuistaa osaamistaan
kriittisyys
myynti- ja markkinointitaidot
neuvottelutaidot
ongelmanratkaisutaidot
päätöksentekokyky
ryhmätyötaidot
suullinen viestintä
tiedon hallinta ja etsiminen
työn organisointikyvyt

7. Mitkä kolme työelämävalmiutta vastavalmistuneet juristit hallitsevat huonoiten? Merkitse allaolevista kolme vaihtoehtoa.

analyttisyys
argumentaatiotaidot
itsenäiset työskentelyvalmiudet
johtamisosaaminen
kielitaito
kirjallinen viestintä
kyky erottaa olennaiset asiat
kyky soveltaa osaamistaan
kyky yleistajuistaa osaamistaan
kriittisyys
myynti- ja markkinointitaidot
neuvottelutaidot
ongelmanratkaisutaidot
päätöksentekokyky
ryhmätyötaidot
suullinen viestintä
tiedon hallinta ja etsiminen
työn organisointikyvyt

8. Miten arvioit seuraavien kielten merkityksen oikeustieteellisissä työtehtävissä muuttuvan vuoteen 2020:

skaala: lisääntyy olennaisesti, lisääntyy jossain määrin, säilyy ennallaan, vähenee olennaisesti, vähenee jossain määrin, vähenee olennaisesti

suomi
ruotsi
englanti
saksa
ranska
venäjä
espanja

TEEMA 3: OIKEUDELLINEN AJATTELU JA OSAAMINEN

9. Oikeustieteen opiskelussa ei keskitytä riittävästi oikeudellisen ajattelun ja päättely- ja ratkaisukyvyyn kehittämiseen.

skaala: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä
täysin eri mieltä
kommentit

10. Oikeustieteen opiskelu keskittyy liian paljon yksityiskohtien opiskeluun

skaala: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä
täysin eri mieltä
kommentit

11. Oikeustieteen opinnot eivät edistä ryhmätyövalmiuksien kehittymistä.

skaala: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä
täysin eri mieltä
kommentit

12. Arvioi seuraavia oikeustieteellisen koulutuksen opetusmuotoja työelämävalmiuksien kehittämisen näkökulmasta.

skaala: erittäin käyttökelpoinen, käyttökelpoinen, ei käyttökelpoinen, en osaa sanoa
kommentit

- Kirjallisuuden ja säädösten tenttiminen
- Lakikirjatentti
- Luentoihin perustuvat kuulustelut
- Suulliset tentit
- Kotitentit
- Oikeustapausharjoitukset
- Oikeussaliharjoitukset
- Ryhmätyöt
- Oppimispäiväkirjat
- Lainvalmisteluharjoitukset
- Asiakirjojen laatimisharjoitukset
- Sopimusten laatimisharjoitukset

13. Miten oikeudenalojen merkitys muuttuu vuoteen 2025 mennessä? Arvioi asiaa työmarkkinoilla tarvittavien osaamisalojen näkökulmasta.

skaala: lisääntyy, säilyy nykyisellään, vähenee
kommentit

Arvopaperimarkkinaoikeus
Energiaoikeus
Esineoikeus
Eurooppaoikeus
Finanssihallinto-oikeus
Hallinto-oikeus
Ilmasto-oikeus

Informaatio- ja tietoteknologiaoikeus
Insolvenssioikeus
Immateriaalioikeus
Jäämistöoikeus
Kansainvälinen kauppaoikeus
Kansainvälinen oikeus
Kansainvälinen yksityisoikeus
Kauppaoikeus
Kiinteistöoikeus
Kilpailuoikeus
Kuljetusoikeus
Kuluttajansuoja- ja markkinaoikeus
Kunnallisoikeus
Lapsioikeus
Luotto-oikeus
Lääkintä- ja bio-oikeus
Maa- ja vesioikeus
Perheoikeus
Persoonallisuusoikeus
Prosessioikeus
Rahoitusoikeus
Rikosoikeus
Saamelaisoikeus
Sopimusoikeus
Sosiaalioikeus
Työoikeus
Urheiluoikeus
Vahingonkorvausoikeus
Vakuutusoikeus
Valtiosääntöoikeus
Vanhuusoikeus
Vero-oikeus
Viestintäoikeus
Virkamiesoikeus
Yhtiöoikeus
Ympäristöoikeus